

D^{R.} FERDINAND DOMINKUŠ †.

Dne 23. januarja t. l. umrl je v Mariboru tamošnji odvetnik dr. Ferdinand Dominkuš. Rodil se je dne 9. julija 1829 v Kalsdorfu blizu Gradca, kjer je bil takrat njegov oče Andrej — sin slovenskih starišev iz narodnega trga Središče na Spodnjem Štajerskem — uradnik pri graščini knezoškofa sekovskega. Andrej Dominkuš bival je potem nekaj let v Gradci, kjer so se shajali pri njem slovenski rojaki, med njimi Davorin Trstenjak, Stanko Vraz in Frančišek Miklošič, katere je tudi podpiral. Ko so imenovani trije l. 1837. nameravali izdajati namesto »Kranjske Čbelice« nov list »Metuljček« ter so mu iskali »peroti«, t. j. »peneze za tiskanje«, hoteli so Dominkuša postaviti za »penezničara«, kakor piše St. Vraz¹⁾, »zakaj mi nismo za taj posel, da smo študenti, ino g. Dominkoš je dober Slovenec, ino bo to rad na se vzel«. Ta blaga duša, Andrej Dominkuš, vcepil je svojemu, na nemških tleh rojenemu sinu Ferdinandu ljubezen do naroda v srce in s tem, kar je storil oče za slovenske dijake, je pokazal sinu pot, katero je ta tudi krenil ter si s tem, namreč s podpiranjem slovenske učeče se mladine, stekel še mnogo večje zasluge za razvoj narodnega življenja na Spodnjem Štajerskem, kakor s svojim političnim delovanjem in s svojim prizadevanjem za slovensko uradovanje.

Takih idealov poln prišel je mladenič Ferdinand na dunajsko vseučilišče ter se l. 1848. kot član akademijske legije vdeleževal takratnega gibanja, in če je v poznejih letih o tem pripovedoval, zablestele so in zasvetile so se starcu njegove ljubke, mile oči.

Poročil se je dne 14. oktobra 1856. z Matildo Martinčič-evo, hčerjo odlične trgovske hiše ljubljanske, in ko je postal l. 1859. odvetnik v Mariboru ter tam začel boj za naše narodne pravice, mu je bila soproga vestna tovarišica in soboriteljica. V okvir tega lista ne spada, obširno popisovati vse, kar je storil Do-

¹⁾ Děla V. 156.

minkuš za probujenje slovenskega naroda sploh, kako je deloval politik, nekaj časa tudi poslanec v državnem in v deželnem zboru. Le kratko naj navedemo njegove zasluge za ustanovitev mariborske čitalnice (l. 1861.), nadalje, da je bil med tistimi, ki so ustanovili v Mariboru »Slovensko Matico«, od koder so jo potem presadili v Ljubljano, da je on s tovariši ustanovil v Mariboru »Narodno tiskarno« in »Slovenski Narod«, ki sta se tudi iz Maribora preselila v Ljubljano. V njegovi gostoljubni hiši so se shajali rodoljubi; v družbi, ki se je zbirala pri Dominkuševih, sta bila redna gosta prva urednika »Slovenskega Naroda«: Tomšič in Jurčič.

Vzoren rodoljub je bil Dominkuš tudi kot požrtvovalen prijatelj mladine. Tolikokrat ponavljane besede, da je mladina ves naš up, njemu niso bile prazna fraza. Podpiral je rad mariborske gimnazijske dijake, še bolj pa se trudil, da se pomnoži posvetna inteligencija našega naroda, katere je posebno na Štajerskem manjkalo. S podporami in posojili je pošiljal dijake na vseučilišče ter jim pomagal, da so končali svoje študije. Posebno na skrbi je imel pravniški naraščaj ter je marsikateremu bodočemu filozofu ali medicincu dokazoval, da je našemu narodu najprej treba svojih advokatov in notarjev, še bolj pa neodvisnih sodnikov.

Po svojem svetovnem naziranju, splošni omiki in elegantnem nastopanju, kavalir skoz in skoz, je bil v osebni družabni dotiki skoraj z vsemi odličnejšimi osebami, ki so tekom zadnjih desetletij bile merodajne na Štajerskem. Povsodi so ga čislali, povsodi so mu prihajali nasproti, toda to ga ni omajalo ne za hip, odnehati od neprestanega boja za narodove pravice; povsod in nasproti vsakomur je naglašal, da se z vsemi svojimi močmi bojuje za to, doseči za mili svoj narod enakopravnost v šoli in v uradu. Ni se bal pri tem nobene zamere in njemu, ki je razumel vojevati tudi politični boj v tako finih oblikah, tudi politični nasprotniki niso bili neprijatelji; nikoli se njemu nasproti niso opirali na premoč števil, ko jih je enkrat razorožil s Schillerjevimi besedami: »Nicht Stimmenmehrheit ist des Rechtes Probe«. Bil je to, kar žalibog dandanes čimdalje bolj pogrešamo, tip elegantnega, pri tem pa junaškega in neizprosnega bojevnika za naše narodne pravice.

Ta boj je začel dr. Dominkuš na pravniškem polji, v sodni dvorani, že zgodaj, skoraj prezgodaj, kakor da bi se sedaj živeči rod tega še spominjal. Že l. 1862. začel je namreč vlagati pri sodiščih slovenske tožbe in prošnje, ter se je boril za to, da se sprejemajo in rešujejo v slovenskem jeziku. Stvar je prezanimiva, da ne bi o nji spregovorili obširneje.

Dne 23. junija 1862 vložil je dr. Dominkuš kot zastopnik dveh slovenskih kmetov pri sodišču v Mariboru dve tožbi proti drugima slovenskima kmetoma v slovenskem jeziku. Sodnik — bil je sin slovenskih kmečkih starišev iz Slovenskih Goric ter živi sedaj višjesodni svetnik v pokoju — je o tožbah odredil narok »zur Erörterung der Frage, ob der Geklagte der in dieser Klage gebrauchten Sprache kundig und sohin auch in der Lage sei, sich dagegen zu vertheidigen«. Dominkuš je zoper ta odlok rekuriral, obenem pa tudi tožencema naznanil, da zaradi njegovega rekurza ne bo naroka, da njima toraj ni treba določenega dne iti na zaslišanje k sodišču; tudi ju je opozoril, da po svoji vesti ne bosta zamogla reči, da svojega lastnega materinega jezika ne razumeta. Rekurz je imel v stvari sami uspeh, toda pogovor tožnikovega zastopnika s tožencema je smatralo višje sodišče v Gradci »als einen offenbaren Winkelzug und als eine Agitation gegen die Justizpflege« ter je obsodilo Dominkuša v globo 50 gld. Najvišje sodišče je z odločbo z dne 31. decembra 1862 št. 8146 obsodbo razveljavilo in Dominkuša oprostilo, češ, da je v njegovem postopanju k večjemu moči najti manjšo nepravilnost, katero pa je povzročilo sodišče samo s svojim nezakonitim odlokom. Tej odločbi pa je dodalo najvišje sodišče opazko, da se mu zdi umestno, Dominkušu »und auch dem k. k. Bezirksgerichte Marburg zu bemerken, dass sie bei Behandlung der aus dem Gebrauche der slavischen Sprache bei gerichtlichen Eingaben vorkommenden Fragen die im Interesse des Justizdienstes erforderliche Mässigung nicht ausser Acht zu lassen haben.«

Nekaj dni za prvima slovenskima tožbama vloženo slovensko zemljiškoknjižno prošnjo je zavrnilo Dominkušu mariborsko sodišče, ker je »weder in der Gerichts- noch hier üblichen Landessprache verfasst«. Slovenskega, proti temu odloku vložnega rekurza okrajno sodišče ni hotelo predložiti, temveč ga je

vrnilo Dominkušu z odlokom z dne 24. julija 1862 št. 8839: »Mit dem zurück, dass dieser Recurs binnen drei Tagen in der Gerichts- oder hierlands üblicher windischer Sprache bei Vermeidung der gesetzlichen Folgen einzubringen ist.« Še le imedijatno pri višjem dežel. sodišču vložena pritožba je imela uspeh.

Vse te težave pa drja. Dominkuša niso splašile. Nadaljeval je začeti boj in nadaljevali so ga njegovi učenci — nebroj odvetniških in notarskih kandidatov, ki so bili začeli svojo prakso v njegovi pisarnici — in če smo danes na boljšem ter se nam ni več bati na Spodnjem Štajerskem takih odlokov, kakor sta navedena, je to kolikor toliko tudi zasluga Ferdinanda Dominkuša. Zato kličemo nevstrašenemu bojevniku: Slava! »*Have pia anima!*«



Književna poročila.

Das Verfahren vor den Civilgerichten des türkischen Reiches. (Konec.) Kao pravna sredstva služe: prigovor (Opposition, itirâz alel hükm) protiv osuda iz ogluhe, prigovor trečega (Drittopposition, itirazel gajr) protiv riješidaba, a koliko parnica medju strankama može imati upliva i na treću osobu izvan parbe stojeću (str. 128.); obnova postupka (Restitution, Wiederaufnahme des Verfahrens, iadei muhakjeme) zbog formalnih razloga ništetnosti (str. 136., 159.). U svim tim slučajevima ima o pravnom sredstvu riešavati sud prve molbe. Sud druge molbe riešava o prizivu (Appellation, intinâf), dočim sud treće molbe izdaje riješitbu na žalobu ništovnu (Nichtigkeitssbeschwerde) u revizionom postupku (temjiz). Kao pravno sredstvo navedena je u parb. post. takodjer syndikatna tužba protiv sudaca zbog njihovog doloznog postupanja ili za to, što uskraćuje sud stranci put pravde (str. 136., 179.).

U parnicama, u kojima se radi o nekojim državnim interesima, igraju ulogu državna odvetništva.

Parnice te vrste (osim trgovačkih stvari) stoje pod nadzorom državnih odvetnika. Odvetnici imaju pravo priziva i ništovne žalobe, te riešenje tih pravnih sredstava veže i privatne parbene stranke (str. 47.—49.). Takogjer nova inštitucija pravosudnih nadzornika bila je neko vrieme povjerena državnom nadodvetništvu (str. 4.).

Ovršni postupak normira posebni ovršni zakon, koji je izašao nekoliko dana prije gradj. parb. postupka od 9 Hazirana 1295 (1878). Zakon taj štiti u znatnoj mjeri ovršenika, jer ga ne žrtvuje posve zahtjevanju vjerovnika, nego mu ostavlja minimum existentiae. Ovrha se ne smije voditi ne samo na pokućstvo, što je ovršeniku neobhodno potrebno, nego niti na